

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

ในปัจจุบันนโยบายการพัฒนาชนบทถือได้ว่าเป็นนโยบายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรัฐบาลในปัจจุบันเห็นว่า ถ้าชนบทไม่สามารถจะพัฒนาไปไคปานเมืองโดยส่วนรวม ก็จะไม่พัฒนาไปไม่ได้ รัฐบาลตระหนักดีว่า ชนบทไทยคือหัวใจของชาติ ถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ ประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้¹ โครงการ กสช. เป็นโครงการสำคัญโครงการหนึ่งในนโยบายพัฒนาชนบท โดยให้สภาตำบลซึ่งเป็นองค์กรระดับพื้นฐานเป็นผู้ดำเนินงาน และการที่โครงการนี้จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์กรสภาตำบลนั่นเอง ซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการสภาตำบล ถ้าหากคณะกรรมการเหล่านี้ใคร่บขาวสารและข้อมูลอย่างเพียงพอ มีความรู้เกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการก็จะยังผลให้การจัดทำโครงการประสบผลสำเร็จรวดเร็วลงไปด้วยดี แต่จากการที่ผู้วิจัยได้เคยควบคุมการทำงานตามโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบล ในเขตอำเภอมวงสามสิบ และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปลัดอำเภอ พัฒนาการ พัฒนาการอำเภอ และนายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบนโยบายการพัฒนาชนบทในเขตอำเภอโดยตรง พบว่า ปัจจุบันลักษณะการทำงานของสภาตำบลยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก ทั้งในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและด้านอื่น ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้เองทำให้ผู้วิจัยสนใจและทำการศึกษาในเรื่องนี้

¹ คำกล่าวของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ในคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ชนบทไทย 2524, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2525), หน้า 1-3.

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับการสื่อสาร ความรู้ ทักษะคิด และการตัดสินใจอนุมัติให้ดำเนินงานตามโครงการสร้างงานในชนบทของคณะกรรมการสภาตำบล
2. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับการสื่อสาร ความรู้ ทักษะคิด กับผลของโครงการสร้างงานในชนบทที่คณะกรรมการอนุมัติให้ดำเนินการ
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ การเปิดรับการสื่อสารกับการตัดสินใจอนุมัติให้ดำเนินงานตามโครงการสร้างงานในชนบทของคณะกรรมการสภาตำบล
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการกับผลประโยชน์จากโครงการที่ได้รับจริง และสาเหตุของความล้มเหลวของโครงการสร้างงานในชนบท โดยพิจารณาในแง่ของการเปิดรับการสื่อสาร ความรู้ และทักษะคิดของคณะกรรมการสภาตำบล

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ อาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากคณะกรรมการสภาตำบลทุกตำบลในเขตอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 270 ราย ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งประชากรและเก็บข้อมูลได้ 256 ราย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการคำนวณด้วยเครื่องจักรสมองกล (Computer) สถิติที่ใช้คือ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย t -test และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อนำผลการวิจัยไปพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งไว้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. ด้านการเปิดรับการสื่อสาร จากการวิจัยพบว่า กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่รับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารประเภทบุคคล และเป็นข่าวสารประเภทคำสั่งด้วย วาจาจากเจ้าหน้าที่ทางอำเภอ โดยเฉพาะจากบุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตำแหน่ง เช่น นายอำเภอ จากการประชุมประจำเดือนที่อำเภอ จากปลัดอำเภอ เช่น การอบรมกรรมการสภาตำบล จากการให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทางอำเภอจากเลขาสภาตำบล และจากกำนันประจำตำบล เป็นต้น จากผลการวิจัยที่ค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่ากรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่ทำงานตามคำสั่งมากกว่าจะทำงานด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง
2. ความรู้เกี่ยวกับโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบล จากการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปคณะกรรมการสภาตำบลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ กสช. อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ โดยทั่วไปคณะกรรมการสภาตำบลรู้ว่าโครงการ กสช. นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายรายได้เพื่อจัดหาแหล่งน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร และมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการอยู่ในระดับสูงด้วย
3. ทศนคติของคณะกรรมการสภาตำบลที่มีต่อโครงการ กสช. อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ โดยทั่วไปคณะกรรมการสภาตำบลด้านโครงการ กสช. เป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ต่อราษฎรในเขตตำบล หมู่บ้านของตนเอง และเห็นว่าโครงการ กสช. สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้
4. การออกเสียงอนุมัติโครงการ กสช. พบว่า กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนแก่โครงการที่สภาตำบลจัดทำทุกโครงการ แต่ก็มีสมาชิกสภาตำบลบางคนที่คัดค้านโครงการทุกโครงการที่จัดทำในเขตสภาตำบลของตน

สรุปผลการวิจัยจากการพิสูจน์สมมุติฐาน

จากผลการวิจัยเพื่อทำการพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งไว้พบว่า

สมมุติฐานข้อที่ 1 ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบลที่ระบับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สมมุติฐานข้อที่ 2 ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบลที่ระบับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สมมุติฐานข้อที่ 3 ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจอนุมัติโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบลที่ระบับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สมมุติฐานข้อที่ 4 ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจอนุมัติโครงการ กสช. ของคณะกรรมการสภาตำบลในทิศทางตรงกันข้ามที่ระบับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สมมุติฐานข้อที่ 5 ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มขนาดใหญ่กับกลุ่มขนาดกลาง ไม่มีความแตกต่างกัน นั่นคือ โดยทั่วไปแล้วคณะกรรมการสภาตำบลมีโอกาสเปิดรับการสื่อสารเพื่อทราบเรื่องราวเกี่ยวกับโครงการ กสช. ได้เท่ากัน แต่คณะกรรมการกลุ่มขนาดกลางมีความรู้เกี่ยวกับโครงการ กสช. มากกว่าคณะกรรมการกลุ่มขนาดใหญ่ ซึ่งหมายความว่า คณะกรรมการกลุ่มขนาดกลางโดยทั่วไปมีความรู้เรื่องโครงการ กสช. ดีกว่าหรือสูงกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ และเนื่องจากกลุ่มขนาดกลางนั้นมีโอกาสได้พบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกด้วยกันบ่อยครั้งกว่า ทั้งนี้เนื่องจากสภาพพื้นที่ของสภาตำบลไม่กว้างขวางนักจึงทำให้มีโอกาสติดต่อกันได้ง่าย ทัศนคติที่มีต่อโครงการ กสช. ของคณะกรรมการกลุ่มขนาดใหญ่กับกลุ่มขนาดกลางไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่าโดยทั่วไปแล้วคณะกรรมการสภาตำบลมีทัศนคติต่อโครงการ กสช. อยู่ในระดับสูงพอ ๆ กัน เห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์เท่า ๆ กัน และการตัดสินใจออกเสียงอนุมัติโครงการ กสช. ของคณะกรรมการกลุ่มขนาดใหญ่กับกลุ่มขนาดกลาง ไม่มีความแตกต่างกันคือส่วนใหญ่จะสนับสนุน

โครงการทุกโครงการที่สภาตำบลจัดทำขึ้น แต่ก็มีบางส่วนที่คัดค้านซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ทั้งในกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดกลาง

สมมุติฐานข้อที่ 6 ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร ความรู้ ทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับผลของโครงการ กสช. ที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วในปี 2524

จากการทดสอบสมมุติฐานดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่สามารถอธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ได้อ้างไว้ที่อุปสรรคไว้อย่างเพียงพอ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบล ทั้งนี้เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับผลของโครงการ กสช. ที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และจากการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบล 12 สภาตำบล พบว่า

ก. กรรมการสภาตำบลโดยทั่วไปทำการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่สมาชิกสภาตำบลน้อยมาก ในเรื่องเกี่ยวกับโครงการ กสช. ยกเว้น เพียงสภาตำบลเดียวคือ สภาตำบลหนองช้างใหญ่ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มบุคคลภายนอกในระดับต่ำ สาเหตุเนื่องมาจากสภาตำบลหนองช้างใหญ่ เป็นสภาตำบลขนาดเล็ก มีสมาชิกเพียง 13 คน ดังนั้นการตัดสินใจ การปรึกษาหารือ และการประสานงานกันภายในกลุ่มจึงกระทำได้ง่ายกว่าสภาตำบลที่มีสมาชิกจำนวนมาก

ข. กำนัน และบุคคลที่ใกล้ชิดกับกำนัน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสูงสุดภายในบรรดาสมาชิกสภาตำบลด้วยกัน กำนัน เป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่ได้รับการติดต่อสื่อสารสูงสุดจากสมาชิกสภาตำบล

ค. บุคคลภายนอกที่มีบทบาทต่อสมาชิกสภาตำบลทุกตำบล (ยกเว้นสภาตำบลหนองช้างใหญ่) สูงสุดคือ พัฒนาการประจำตำบล ปลัดอำเภอฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เลขาสภาตำบล และนายอำเภอ จะเห็นได้ว่า บุคคลดังกล่าวนี้เป็นข้าราชการประจำ และบางคนเป็นผู้นำชุมชนโดยตำแหน่งของสมาชิกสภาตำบล เช่น นายอำเภอ และปลัดอำเภอ ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการตัดสินใจของคณะกรรมการสภาตำบล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจที่นำอภิปรายถึงผลที่ค้นพบดังต่อไปนี้

1. จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งสมมุติฐานดังกล่าวได้รับการปฏิเสธนั้น แสดงว่า ความรู้ ทักษะคติ และการออกเสียงของคณะกรรมการสภาตำบลนั้นมิได้มีผลมาจากปริมาณการเปิดรับข่าวสารของคณะกรรมการสภาตำบลแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าปริมาณการสื่อสาร ความรู้ ทักษะคติ และการออกเสียงของคณะกรรมการสภาตำบลจะมีค่าอยู่ในระดับสูงก็ตาม จากผลการวิจัยนี้ย่อมแสดงว่าสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ทางอำเภอจัดให้ เช่น การอบรมคณะกรรมการสภาตำบลประจำปี การประชุมที่อำเภอ การให้คำแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งออกปฏิบัติงานในท้องถิ่นนั้นไม่มีผลต่อความรู้ ทักษะคติ และการออกเสียงของคณะกรรมการสภาตำบลที่มีต่อโครงการ กสช. สิ่งที่น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้คณะกรรมการสภาตำบลมีความรู้และทักษะคติสูงต่อโครงการ กสช. ก็คือ

1.1 การที่กรรมการสภาตำบลได้ทำงานประเภทเดียวกันนี้อยู่เป็นประจำเป็นระยะเวลาานาน เช่น โครงการเงินกู้หมู่บ้าน โครงการตามแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีลักษณะคล้ายโครงการ กสช. และเป็นโครงการที่คณะกรรมการสภาตำบลจัดทำทุกปี และต้องผ่านมติของคณะกรรมการด้วย

1.2 ความรู้ ทักษะคติ และการออกเสียงของคณะกรรมการสภาตำบลอาจเป็นผลมาจากแหล่งข่าวสารประเภทบุคคลที่คณะกรรมการสภาตำบลไม่ยอมเปิดเผยให้ทราบ ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะตัวของคณะกรรมการสภาตำบลเอง เช่น แรงผลักดันจากผู้รับเหมาที่ได้รับสัญญาจ้างให้จัดทำโครงการในเขตสภาตำบลแต่ละตำบล หรือเกิดจากแรงผลักดันจากผู้นำท้องถิ่นที่มีอิทธิพลอื่น ๆ เช่น สมาชิกสภาจังหวัดหรือผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้าน เป็นต้น

2. จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 4 พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับการตัดสินใจอนุมัติโครงการของคณะกรรมการสภาตำบล ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นคือ จำนวนเงินงบประมาณ กสช. ที่สภาตำบลได้รับการจัดสรรให้ในปี 2524 และการตัดสินใจอนุมัติโครงการก็คือ การออกเสียง (Vote) ให้กับโครงการที่จัดทำจากงบประมาณที่สภาตำบลได้รับจัดสรรมานั่นเอง จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ -0.177 ซึ่งระดับนัยสำคัญ $.05$ ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้ อธิบายได้ว่า เนื่องจากโดยปกติทั่วไปนั้นกรรมการสภาตำบลแต่ละคนซึ่งเป็นตัวแทนของหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตตำบลพยายามที่จะแบ่งงบประมาณที่ไ้มาไปจัดทำโครงการย่อย ๆ ในบริเวณหมู่บ้านหรือบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านของตน ซึ่งแต่ละโครงการจะใช้งบประมาณน้อย ดังนั้นถ้ายิ่งแบ่งเงินงบประมาณจัดทำโครงการย่อย ๆ หลาย ๆ โครงการให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงแล้ว กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่จะเห็นควย และออกเสียงสนับสนุน ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่แบ่งเงินงบประมาณให้หมู่บ้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงหรือจัดทำโครงการน้อยกว่าจำนวนหมู่บ้าน โดยใช้งบประมาณมาก ๆ จัดทำโครงการใหญ่ ๆ เพียง 1 หรือ 2 โครงการ เช่นการขุดสระน้ำขนาดใหญ่ในเขตตำบล โครงการเหล่านี้จะได้รับเสียงคัดค้านจากคณะกรรมการสภาตำบลค่อนข้างสูงนั่นคือ ถ้าโครงการที่ใช้งบประมาณมาก การคัดค้านจะอยู่ในระดับสูง แต่ถาโครงการที่ใช้งบประมาณน้อยหลาย ๆ โครงการเสียงสนับสนุนจะมีมาก

3. จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 5 พบว่า ปริมาณการสื่อสาร ทศนคติ และก้าวรออกเสียงของคณะกรรมการสภาตำบล กลุ่มขนาดใหญ่กับกลุ่มขนาดกลาง ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากคณะกรรมการกลุ่มขนาดใหญ่กับกลุ่มขนาดกลางมีโอกาสได้รับการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ เท่า ๆ กัน มีโครงการ กสช. เหมือน ๆ กันทุกสภาตำบล และมีลักษณะการออกเสียงที่คล้าย ๆ กัน คือ ส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนโครงการในการประชุมสภาตำบล

แต่จากสมมุติฐานที่ 5 พบว่า คณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มขนาดกลาง มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ กสช. แตกต่างจากกลุ่มสภาตำบลที่มีขนาดใหญ่ กล่าวคือ คณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มขนาดกลางมีความรู้เกี่ยวกับโครงการ กสช. สูงกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ ปรากฏการณ์นี้เมื่อพิจารณาจากเครือข่ายการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มขนาดกลางและกลุ่มขนาดใหญ่แล้วสามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบลขนาดกลางซึ่งมีสมาชิกระหว่าง 13-22 คนนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนหมู่บ้านน้อยและมีพื้นที่แคบกว่าคณะกรรมการสภาตำบลขนาดใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวางมาก การคมนาคมไม่สะดวก มีจำนวนสมาชิกมาก (23 - 31 คน) และมีจำนวนหมู่บ้านมากกว่า ดังนั้นกลุ่มคณะกรรมการขนาดกลางจึงมีโอกาสติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันมากกว่า ดังตัวอย่างของสภาตำบลหนองช้างใหญ่ และสภาตำบลหนองเมือง แผนภาพที่ 6 และแผนภาพที่ 3 ในบทที่ 5 ซึ่งเป็นคณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มขนาดกลางมีระดับการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มสูงพอสมควร เหตุนี้เองกลุ่มสภาตำบลขนาดกลางจึงมีความรู้มากกว่าคณะกรรมการกลุ่มขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะมีการติดต่อสื่อสารกันในเรื่อง กสช. มากกว่าและบ่อยครั้งกว่า

4. จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 6 พบว่า ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร ความรู้ทัศนคติ ของคณะกรรมการสภาตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับผลของโครงการ กสช. ที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วในปี 2524 ซึ่งหมายความว่า ผลของโครงการ กสช. ปี 2524 ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ และจากการประเมินของเจ้าหน้าที่พบว่า รัฐของศูนย์เลี้ยงประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์เป็นจำนวนถึง 3 ล้านบาทเศษนั้น ไม่ได้เป็นผลเนื่องมาจากคณะกรรมการสภาตำบลมีปริมาณการเปิดรับการสื่อสารต่ำ มีทัศนคติในทางลบต่อโครงการ กสช. แต่อย่างใด แต่จากการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบลแต่ละตำบลแล้ว สามารถอธิบายได้ว่า

4.1 สาเหตุของความล้มเหลวนั้น น่าจะเนื่องมาจากการที่บุคคลภายนอก อันได้แก่พัฒนากร ปลัดอำเภอฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ เลขาธิการตำบล และบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาตำบลเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในกลุ่มของคณะกรรมการสภาตำบล โดยพยายามใช้อำนาจโดยตำแหน่ง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สั่งให้ทำหรือ โน้มน้าวใจให้คณะกรรมการสภาตำบลตัดสินใจจัดทำโครงการตามที่ตนเห็นชอบ ดังนั้น การทำงานของคณะกรรมการสภาตำบลจึงเป็นไปในรูป "ทำตามสั่ง" ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ เป็นสิ่งที่เกิดไปจากปรัชญาการพัฒนาชนบทที่ว่าผู้อยู่ในท้องถิ่นยอมรับปัญหาใดก็กว่าบุคคลอื่น ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงควรใหญ่ปัญหาแก้ไขปัญหาของเขาเอง ทั้งนี้เพราะจากการวิเคราะห์ ข่ายการสื่อสารพบว่า บุคคลเหล่านี้มีบทบาทและอิทธิพลสูงมากต่อคณะกรรมการสภาตำบล

4.2 สาเหตุของความล้มเหลว อาจเนื่องมาจากสมาชิกสภาตำบลเอง โดยเฉพาะตัวกำนันซึ่งเป็นประธานสภาตำบล เพราะจากข่ายการสื่อสารพบว่า เป็นผู้มีบทบาท และอิทธิพลสูงมาก เนื่องจากมีค่าการติดต่อสื่อสาร(Connectedness) ส่วนบุคคลสูงมาก แสดงว่า การตัดสินใจของคณะกรรมการสภาตำบลนั้นมักจะได้รับการแนะนำหรือ โน้มน้าวใจ จากกำนันเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อโครงการ กสช. อยู่หลายตัวแปร ดังนั้น จึงน่าจะศึกษาตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่มเติมคือ

1. ควรมีการวิจัยถึงบทบาททางการสื่อสารของบุคคลภายนอก ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสภาตำบล เช่น ปลัดอำเภอ พัฒนาการ พัฒนาการอำเภอ นายอำเภอ เลขาธิการตำบล เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้เองที่มีบทบาทสำคัญต่อความล้มเหลวหรือ ประสิทธิภาพสำเร็จของสภาตำบล

2. ควรทำการวิจัยถึงบทบาทอิทธิพลของประธานสภาตำบลโดยตรง เพราะภายในสมาชิกสภาตำบลนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสูงสุด คือ กำนัน ซึ่งเป็นประธานสภาตำบล และเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของสมาชิกสภาตำบลทุกคนในตำบล

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ควรมีการอบรมเฉพาะกำนัน และเลขาสภาตำบลโดยเฉพาะให้เข้าใจในหน้าที่และบทบาทของตัวเองอย่างแท้จริง
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของประธานสภาตำบลนี้ในระดับที่กว้างขวางออกไป เช่น ภายในระดับจังหวัด หรือในระดับภาค หรือระดับประเทศ
3. หลักสูตรการอบรมคณะกรรมการสภาตำบลของอำเภอควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้เน้นเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโดยตรง
4. ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการประจำ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาตำบลให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน
5. ควรมีการศึกษาหรือขยายการสื่อสารของคณะกรรมการสภาตำบลอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากระยะเวลาผ่านไป 2 หรือ 3 ปี เพื่อศึกษาหรือขยายการสื่อสารของสมาชิกสภาตำบลต่าง ๆ เหล่านี้ไปเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่
6. ในการแก้ไขปัญหายุ่งยากในระยะยาวให้กับสภาตำบลนั้น รัฐบาลควรตระหนักว่าจะต้องทำให้คณะกรรมการสภาตำบลเหล่านี้ "คิดเป็นและสามารถช่วยตัวเองได้" เป็นสำคัญ ซึ่งการทำให้คิดเป็นและช่วยเหลือตัวเองได้นี้สิ่งสำคัญยิ่งคือ การให้การศึกษารูปแบบและการเพิ่มรายได้ให้เขาเสียก่อน ในส่วนของการศึกษานั้น รัฐบาลควรใช้วิธีการระดมสื่อมวลชนทุกประเภทเพื่อให้การศึกษแก่คณะกรรมการสภาตำบล ในขณะที่เดียวกันก็ควรหาวิธีการเพิ่มรายได้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพื่อทำให้เขา "พอลืมตาอ้าปากได้" เสียก่อนนั่นเองในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา การเพิ่มพูนรายได้ และการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา¹ ศิริชัย ศิริกายะ¹ ได้ทำการวิจัยและสรุปไว้อย่างน่าสนใจคือ "ในการที่จะพัฒนาประชาชนให้มีค่านิยมสมัยใหม่นั้น จำเป็นต้องส่งเสริมค่านิยมการศึกษาและเพิ่มพูนรายได้เสียก่อน แล้วใช้วิธีการ

¹ ศิริชัย ศิริกายะ, สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองปทุมธานี (กรุงเทพฯ-

มหานคร : ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525),

สนับสนุนให้เปิดรับสื่อมวลชนจึงจะบรรลุถึงค่านิยมสมัยใหม่" ซึ่งการมีค่านิยมสมัยใหม่นี้เองที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการ "คิดเป็น" ของคณะกรรมการสภาตำบลหรือของประชาชนทั่วไป กล่าวคือ จะทำให้คณะกรรมการสภาตำบลสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เช่น เจ้าหน้าที เป็นต้น ผลที่ตามมาอีกคือ คณะกรรมการสภาตำบลไม่ต้อง "ทำงานตามสั่ง" บุคคลภายนอกไม่มีโอกาสเข้าไปมีอิทธิพลต่อสภาตำบล ซึ่งจะทำให้การพัฒนาองค์กรระดับตำบลและการพัฒนาประเทศประสบความสำเร็จในที่สุด

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยครั้งแรกซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดเคยทำการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารกับโครงการ กสช. นี้ไว้เลย แม้เรื่องใกล้เคียงก็ตาม ดังนั้นแนวความคิดหรือทฤษฎีที่นำมาสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้จึงแลดูอ่อนไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คนพบนึกกันได้ว่าเป็นแนวบรรทัดฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่จะรองรับการวิจัยในเรื่องทำนองเดียวกันในโอกาสต่อไป

นอกจากนั้น ข้อจำกัดประการสำคัญของการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารก็คือ การที่ตั้งคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าใครบ้างที่ตนเองทำการติดต่อสื่อสารด้วย บ่อยครั้งในเรื่องที่ทำการศึกษามักพบรองอยู่ตรงที่ว่า ถ้า ก. เคยทำการติดต่อสื่อสารกับ ข. บ่อยครั้ง และระบุชื่อ ข. เป็นบุคคลที่ใดทำการติดต่อสื่อสารด้วย แต่เมื่อเวลาสอบถาม ข. ข. อาจไม่ระบุว่า ก. เป็นผู้ติดต่อเองใดทำการติดต่อสื่อสารด้วยก็ได้ ซึ่งสาเหตุนี้อาจทำให้เสนอโยงแสดงการสื่อสาร (Links) นั้น ไม่เป็นลักษณะการสื่อสารที่โต้ตอบระหว่างกัน (Reciprocation) ด้ได้¹

จากข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถึงแม้ว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่จะไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ก็ตาม แต่จากผลการวิจัยในเรื่องเครือข่ายการสื่อสารก็พบปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ กสช. คือ "ตัวบุคคล" นั้นเอง ซึ่งตัวบุคคลภายในกลุ่มกรรมการสภาตำบลคือ "กำนัน" และตัวบุคคลภายนอกกลุ่มสมาชิกสภาตำบลคือ "เจ้าหน้าที่" ของรัฐที่มีส่วนอย่างมากต่อผลของโครงการ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับผลของโครงการ กสช. ตามที่รัฐบาลคาดหวังว่าจะต้องประสบผลสำเร็จนั้น ถ้าพิจารณาในแง่ของผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการหรือประโยชน์จากโครงการ เช่น แหล่งน้ำ ซึ่งมีน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรหรือเพื่อให้ราษฎรได้ใช้บริโภคนั้น นับว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นแล้วว่าควรแก้ตัวบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาว่าโครงการ กสช. เป็นโครงการเพื่อการกระจายรายได้ออกสู่ชนบทแล้ว ก็นับว่าโครงการ กสช. ประสบผลสำเร็จพอสมควร ถึงแม้ว่า การกระจายรายได้แบบการ "แจกเงิน" นี้ จะไม่สอดคล้องกับปรัชญาการพัฒนาชนบทที่ว่า "ต้องช่วยให้เขาคิดเป็นและช่วยตัวเองได้" ก็ตาม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย